

ИНДЕКСИ НА ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ В УСЛУГИТЕ

Методология

1. Цел, същност и предназначение

Целта на тримесечното изследване на индексите на цени на производител (ИЦП) в услугите е да се улесни макроикономическия анализ, като се проследи влиянието на изменението на цените върху условията за търсене и предлагане на пазара на услугите. Друго важно тяхно предназначение е използването им като дефлатори за преизчисляване на брутната продукция в услугите по съпоставими цени.

Индексите на цени на производител (ИЦП) са един от основните икономически показатели, характеризиращи икономическата конюнктура в страната. Индексите за дадена икономическа дейност измерват средното изменение на цените на услугите, предлагани от българските предприятия на базата на постоянна извадка от групи услуги, която е представителна за съответната дейност.

Изследването се провежда от 2006 г. съгласно изискванията на Регламент 1165/98 и променяният го Регламент 1158/2005 на Европейския съюз, отнасящи се до краткосрочната бизнес статистика. От 2020 г. влизат в сила изискванията на Регламент (ЕС) 2019/2152 на Европейския парламент и на Съвета по европейска бизнес статистика и за отмяна на 10 правни акта в областта на бизнес статистиката.

При наблюдението на цените и изчисляването на ИЦП се използват методите и методологическите изискванията на ЕВРОСТАТ.

2. Дефиниция, източници на информация и обхват на изследването

ИЦП в услугите се дефинира като ценови индекс, който измерва средното изменение на цените на произведените и продадени услуги от производители-резиденти. Внесените услуги, т.е. услугите предоставени от предприятия, които са регистрирани в други страни, не са в обсега на изследването.

Наблюдаваните цени на производител представляват действителните приходи, получени от производителя за действително извършените услуги на потребителя. Те трябва да отразяват всяка отстъпка или доплащане. Цените включват субсидиите върху услугите, но не включват данъците начислени върху тях (ДДС, акцизи). Наблюдават се предимно цените на услугите, предназначени за използване от бизнеса, а не толкова за потребление на населението, които са в обсега на индекса на потребителските цени (ИПЦ).

Изследването обхваща следните икономически дейности според КИД-2008:

- 49.4 Товарен автомобилен транспорт;
- 50.20 Товарен морски и крайбрежен транспорт;
- 51.10 Пътнически въздушен транспорт (по разписание);
- 52.1 Складиране и съхраняване на товари;
- 52.24 Обработка на товари;
- 53 Пощенски и куриерски услуги;
- 53.10 Дейност на пощи, предоставящи универсална пощенска услуга;
- 53.20 Други пощенски и куриерски дейности
- 61 Далекосъобщения;
- 62 Дейности в областта на информационните технологии;

- 63 Информационни услуги;
- 69_702 Юридически и счетоводни дейности; консултантски дейности в областта на управлението;
- 71 Архитектурни и инженерни дейности; технически изпитвания и анализи;
- 73 Рекламна дейност и проучване на пазари;
- 78 Дейности по наемане и предоставяне на работна сила;
- 80 Дейности по охрана и разследване;
- 81.2 Дейности по почистване.

Единиците на наблюдение се определят конкретно за всяка дейност. В изследването се включват основните производители на тези услуги – с над 70% дял от оборота. Избраните за наблюдение услуги трябва да отговарят на следните условия:

- Да са представителни за приходите от продажби на предприятието и типични за неговия асортимент;
- Да се посочват цените на едни и същи услуги, т.е. една и съща единична услуга при едни и същи условия на продажба;
- Услугата и условията на продажба трябва да са описани достатъчно подробно, така че да се осигури съпоставимост всяко тримесечие.

3. Използвани класификации

За целите на изследването се използват Класификацията на икономическите дейности (КИД-2008) и Класификацията на продуктите по икономически дейности (КПИД-2015), които са напълно хармонизирани с класификациите, прилагани в ЕС.

4. Изчисляване на индекси

Тримесечни базисни индекси на цени на производител

Тримесечните индекси на цени се изчисляват по формулата на Ласпер при фиксирана база , която се променя на всеки 5 години и понастоящем е 2015 година. След получаване на информацията от предприятията за цените на представителните услуги се изчисляват единични индекси за всяка една от тях (ценовото съотношение на цената за текущото тримесечие към средногодишната цена през базисната година). Индексите на цени на различните нива на агрегация се получават като претеглени средни чрез възходяща система за претегляне, определена от структурата на КПИД-2015 и КИД-2008. За образуване на тегла се използва информацията за приходите от продажби на наблюдаваните услуги през базисната година, която се събира еднократно при започване на изследването.

Базисни индекси на цени на производител за различни периоди и при различна индексна база

От изчислените базисни индекси могат да се изчисляват тримесечни (например индекс за тримесечие спрямо предходно тримесечие или спрямо съответното тримесечие на предходната година) и периодни индекси (например индекс спрямо съответния период на предходната година или съответния период на друга година).

Индекси за период при постоянна база се изчисляват като средна аритметична от базисните тримесечни индекси.

5. Промени в качеството на наблюдаваните услуги

При изчисляване на ИЦП е особено важно да се наблюдават цени на услуги с постоянно качество. В противен случай индексите ще бъдат значително отклонени. За да се идентифицират и отстранят различията в цените, свързани с изменения в качеството, вида или количеството, избраните услуги са дефинирани чрез качествени и количествени характеристики. Когато настъпят промени в характеристиките на дадена услуга или тя вече не се предлага е необходимо да бъде заменена с нова от същата продуктова група и с приблизително близки характеристики. Новата услуга също трябва да бъде представителна за дейността на предприятието. Прилагат се различни техники за корекции в случай на промяна в качеството, при които заместването на конкретната услуга се осъществява чрез свързване на простите индекси на старата и на новата представителна услуга.

6. Публичност и прозрачност

Индексите на цени на производител в услугите за последните три години се публикуват на [Интернет сайта](#) на НСИ всяко тримесечие по утвърден график (60 дни след края на отчетното тримесечие). Съобщението съдържа базисните индекси на цени на производител, както и индекси спрямо предходното тримесечие и спрямо съответното тримесечие на предходната година.

Динамичните редове с индексите на цени на производител в услугите са достъпни в информационна система [ИНФОСТАТ](#).